

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Második félév.

Kolozsvár, Augustus' 21kén, 1840.

8. szám

Tartalom: Vándorlások Kolozsvár' várfalai körül, (Nagy ajtai Kovács István) 57. l. Reboul a' nimesi sütő mint költész, (Staerker József) 63. l. E'őleges jelentés egy Erdélyi új Folyóírás felől, (Szilágyi Ferencz) 64. l.

Vándorlások Kolozsvár' várfalai körül.

1840-ben majusban.

(Folytatás.)

Római feliratok. — Egy latin distichon és Napoleon. — A' pelikán madár és ezímer. — A' Hídkapu előtti híd' krónikája. — Magyarkapu' ujonan ki nyíttatása. — 1449-beli felirat góth-betűkkel 's V. László király' ezímere. — Újabb kori feliratok.

Majus' 22ikén ott kezdtük vándorlásunkat, hol az előtti nap félbehagytuk 's

Hídka- putól Középkapuig

folytattuk. Római feliratok adtak legelőbb dolgot mind kettőnknek. Ki Hídutezából Hídkapun me-nyen ki a' külvárosba, az ha, mielőtt kapu-
boltozat alá lépnék, a' balkézre eső várfalra te-
kint, ott — egy nem büttel felfelé állított ha-
nem oldaloslag hosszára fektetett kövön — e'
feliratot olvashatja:

I O M
TAVIANO
PRO SALV
IMP ANTO
NINI ET M

AVRELI CAES
— — AE CON
SISTENTES
MVNICIPI PO

Ezt Reychersdorffon kezdve Letavay-ig le-
már többen közlötték, de mindnyájan hibáson *).
— Hogy Reychersdorff és botlott társai, pél-
daul Tröster, Seivert, Kaprinai, Benkő hibák-
kal bocsátották világ elébe, azon legkisebhet
sem csudálkozom; ők talán nem voltak kolozs-
vári lakosok, 's úgy közlötték a' mint mások-
tól kapták. De Letavay azt írja magáról, hogy
hét esztendeig lakott mint tanító. Kolozsváratt,
sokszor sétált ennek várfalai körül, gyakran ol-
vasta azok' felíratait; 's illy több ízbeni olva-
sás után miképpen nyomathatta ő is e' néhány
sort annyi hibával, azt megfogni éppen nem tu-
dom. Mert igaz ugyan, hogy a' kőnek már 16
századok' viszontagságait kiállott felíratos olda-
lán sajnálásra méltólag látszik az idő' törő 's
rontó hatalma, 's ez miatt, mi állott valaha a'

*) Letavay így nyomatta ki:

I. O. M.
TAVTATIO. PRO SALV
Imp. Anto
NINI et M. AVRELI
CAES AC LN.

's nyomatványát e' képpen magyarázta: Jovi Optimo,
Maximo, Tautatio. Pro Salute Imperatoris Antonini et
Marci Aurelii Caesarum Augustorum Colonia Nova
Appuli.

CAES után, most tudni nem lehet; de az AE CONSISTENTES MVNICIPI PO betűket ma is jól lehet látni 's olvasni, annyival inkább, mivel a' földről kézzel felérhető magasságban vannak csak; még is Letavay azokat meg nem látván, helyökbe önkényüleg ezen betűket tette: AC LN, 's belőlök még önkényübbleg ezt magyarázta: Augustorum Colonia Nova Appuli. — A' TAVTATIO szó is hibáson adatott általa TAVIANO, valamint az AURELI, AURELI helyett.

Az alatt, hogy én Hídkapun belől az emberek' legerényesbire, Titus Antoninus Pius és a' nagy Marcus Aurelius római császárok' üdvéért Jupiternek szentelt ime' felirat' kiolvasásával és lemásolásával foglalatoskodtam; P a g e t ú r kapun kívül azon ház' éjszakkéleti szegletéről, melyet Nemes Sámuel antiquarius a' kapuőr' laka mellé nem régen építtetett, következő, hasonlólag római feliratot másolt le:

I · O · M · FAV · Q · Q · FVR · DAC · NVLL ·
SPES PACIS AC SAL · RELINQ ·
IMP · CAES · INV · L · AVR · COM · CLAR ·
AEQVI · RES · CONST · F · C · COI · P ·

Elégületlenek voltak a' meghódított dákok Róma' rajtok uralkodásával 's ezért már a' fennebb említett Antoninus Pius' idejében felzendültek, de elnyomattak. L. Aurelius Commodus császár' korában ismét megkísérették a' római jármat nyakukról lerázni; azonban viszont meggyőzettek, és semmi remény sem maradt fenn, hogy többé önállásu népi rangra juthassanak. Daciának e' szomorú állapotjáról szól az utóbbi felirat.

A' házfal, melyben ez találtatik, bémeszeltetett; bé azzal együtt maga a' feliratos kőtábla is, és ez kár. — Ollyan értelmű szavakat, millyeneket bajdon a' hazánkban lakott római gyarmatosok emlékköveikbe vésettek: valaki ma

is vésethet vagy vésethet, 's éppen úgy a' mint ők. Honnan ismérhetjük tebát meg, ha valljon valamely illy íratu kő igazán római korbeli maradvány-e, vagy pedig csak később időszakbeli csalfa készítmény? — A' kő 's felirat' régiségéről. — Az idő rányomja szokott bélyegét az emlékkövekre, a' maga hosszabb vagy rövidebb volta 's feliratok' több vagy kevesebb viszonyosságai szerint különbözőleg ugyan; de még is ismerhetően 's olly sajátságú, melyet eléggé utánazni nem lehet. Annakokáért nagyon gondatlanul cselekesznek azok, kik az e'féle követet csinosgatják, bémeszelik; a' rajtok levő betűket veres, fekete, kék 's a' t. festékekkel kiszínezik: mert ezekkel a' követet és íratokat időtől nyert ismertető bélyegeiktől megfosztják, 's azok' hitelességét kétségessé teszik.

Hogy másolatunk annál pontosabb legyen: mint máshol, úgy itt is mind a' ketten megvizsgáltuk mind a' két feliratot; azután megtekintvén még egy feliratot — a' híd' alsó oldalában levőt, és alább említendőt, tovább haladtunk a' Szappanyútczai kisajtóhoz.

Magasan nyúlik fel róla egy bástya. Szamos felőli oldalára valamikor ezt a' distichont irták volt:

Fortior est qui se quam qui fortissima vincit

Moenia, nec virtus altius ire potest;

de belőle — felette látszó két arab számmal — most csak ennyi olvasható:

7. 4.

FORTIOR EST QUI SE QVAM

MOENIA NEC VIRTVS ALTIVS IRE POTEST.

Ezt Kolozsváratt csaknem minden diákos ember, sőt némelly néember is tudja. — Mondják, tudta Napoleon is. — Századunk' első huszadában — imígy forog szájon a' monda — egy hazánkbeli gróf vagy báró Franciaországban utaz-

ván, szerencsés volt Napoleonnak udvarolhatni. A' császár hallván Erdélyből származtat, sokat tudakozódott róla; többi közt kérte azt is: Mi van írva Kolozsváratt a' Szamosra nyíló kisajtó feletti bástyára? 'S midőn a' kérdezett megmondani nem tudta; azt az intést adta néki: "Mig az ember nem tudja, a' mi honában tudni való, addig ne utazzék idegen országba." — Ha e' mondánk igazságon alapúl, úgy Napoleon nagyon helyes oktatást adott utazónknak, és mindazoknak, kik külföldön utazásokat tenni szándékoznak. De a' Szappanyútczai kisajtó feletti bástyán levő latin distichonunkból Napoleon önnön számára is olly üdves oktatást meríthetett volna, mellynél üdvesebbet alig valahonnan. Soha sem birt egyes ember olly nagy hatalommal mint ő; lám meg is győzte vele — 's 19ik században — az európai Continenset; de magát, nagyra-vágását meggyőzni — mit distichonunk legmagasb erénynek tart és annyira ajánl — nem tudta, 's mi lett következése? — Az, hogy Napoleon élte' utolsó esztendeit nem az általa egykor meggyőzetett európai Continensen, hanem az őt elvégre meggyőző brittek' áfrikai bazalt sziklaszigetén, szent Helenában számlálá le; nem úgy hala meg mint világrettegető császár, hanem mint fogoly generál; tetemei halála után nem ama' Pantheonba helyeztetének el, mellyet nagy férfiai' számára nemzeti sírboltul Párizsban Franciaország alakíta, hanem azon két szomorú fűzek' lombjai alá, mellyeket fogsága' déleesti óráiban a' longwoodi völgyben önnön maga ápolgata; 's sírhalma felébe senki sem állíta emléket, csak a' hű Bertrand generálné ültete egy nefelejtsvirágot, 's az is — mert eljötté után ápolóra nem találá — róla korán lehervada!

Úgy voltunk értesítve, hogy néhány azon emlékkövek közül, mellyek az itt ott lebontott várfalakból kerültek ki, városgazda Tauffer Ferencz urnál megtalálatható; ennélfogva a' Szappanyútczai kisajtótól Magyarútcza felé mentünk-

ben bétértünk hozzája, 's udvarán találtunk is 4, részint czímeres részint íratos köveket, de nem várfalbelieket. Azok mind a' Hídkapu előtti régibb híd' felső oldalában álltak egykor, mint azon híd' építtetése' krónikájához tartozott adatok. Közülök, elkopottságok miatt, tudományos tekintetben már csak egyiknek lehetvén gyakorlati haszna, egyedül azt ismertetem. Négy-szegű kőtábla. Két felső szegletében C és B betűk látszanak; ezek alatt kerek koszorú, 's benne a' Báthori család' czímere — három farkas fog — van, czifrázattal körítve; geniusok vagy czímertartó alakok itt nincsenek. A' címeren alól olvashatni:

REGNANTE ILLVSTRISIMO PRINC — CRISTO
PHORO BATHORI DE SOMLIO VAIVODA
— ANSILVANIAE ET — CVL COM —
TOMA BVDAI PRIMAR ET STEPHANO
PVLACHER REGIO VRBIS IVD-CIBVS
PROCVRANT. VALE COL. SZEKE. IAKAB.
LADIZ BREIB. PVBLICIS CIVITATIS
EXPENSIS HIC PONS CONSTRVCTVS
EST:

I. 5. S. O

Ezen felíratí sorokból is a' négy utolsó hibáson jegyeztetett le 's közöltetett mind az 1734-dik évi tanácsbeli urak mind Letavay által *).

'S itt van már helye ismertetnem azon követ, mellynek ismertetését fennebb ígérém. Szembetűnővé azt egy pelikánczímer teszi.

A' tulajdonképpeni pelikánok iszonyú hosz-

*) Hibájok abból áll, hogy a' Procurant. szót, melly itt rövidítve kétségkívül Procurantibus helyett van: Procuratoribusnak magyarázták. Végül az Est szót kihagyták, 's a' Vale Col. Szeke. Iakab. Ladiz Breib nevetek így adták: Valentino Köl, Szikely Jákob, Ladislao Breib; pedig a' kövön mind a' Col, mind a' Szeke, mind a' Breib felett rövidítést mutató jel — van; következésképpen ezek nem egész nevek mint ők gondolták, hanem csak megkurtítottak; ezen kívül a' Colnál az o betűt a' felette levő rövidítő jel miatt önek képzelték, 's a' t.

szu 's széles orraik, és nagyon kitágítható torokzacskójuk által különböztetik meg magokat. Orruknak elől egy kis horga van, vakszemeik meztelenek, farkok rövid és kerek. — A' közönséges pelikán (*pelecanus onocrotalus*) nagyobb 's jelesen vastagabb mint a' hattyu, 20 — 25 fontnyi nehézségű 's 5½ láb hosszúságú, gyengén pirosló fejér, orra sárgás, hegyénél veres, szemei 's torokzacskója viszont sárgák, evező tollai feketék, bubja vagy kontyja feje' hátulján szürkellő, 's nyelve olly kicsin, hogy lételet régebben tagadták. — Lakik az egész világ' meleg tartományaiiban, mindazáltal ritkán Amérikában; ellenben nagyon bőven a' mérséklett Ázsiában, kivált a' Caspium és fekete tengerek mellett, honnan Görög- és Magyarorszáig is elterjed, mellynek tavainál néha falkáknént látható. Fészket földön rak, füből áll az, két fejér tojást foglalva magában. — Többnyire száraz földön élnek a' pelikánok, de halvadászatra kedvvel szállnak a' vízbe. Reggeli órákban kivált sokan öszvegyűlnek tó 's tengeröblökben, kört alakítanak úszva, kifeszített szárnyaikkal hatalmasúl csapkodják a' vizet, e' képpen a' posványos parthoz hajtják a' halakat 's ott bő torokzacskójikkal kimerítik. — Most megtöltik halakkal a' zacskókat, de napestig felemészti, 's este viszont vadászatra kelnek. A' nagy hálnak csak felét nyelik le gyakran zacskójikból, 's békesség türeessel várakoznak, mig az megemésztetik 's a' más fele is utána mehet.

A' pelikán madár, mint az anyai szeretet' jelképe, legrégibb idők óta híres. Bögyébe meríti szükség' esetében orra' horgát — ezt regélik róla —, felhasítja azt, és saját vérét ömleszti ki, hogy vele fiaj' szomját eloltsa. Ez nem valóság ugyan, hanem csak rege, de még sem minden alap nélküli. Tavaknál és tengereknél vízzel és halakkal megtölti nagyra kiterjeszhető torok alatti zacskóját a' pelikán, fészkébe repül így felterhelten, ott bögyéhez nyomintja

zacskóját, 's belőle vizet, halat ömleszt ki tág orrán fiaj' ehének és szomjának lecsilapítására. Kik ezt előbb, hihetőleg távolról szemlélték, azt vélték, hogy torkának bögyéhez nyomintásakor, ezt felszakasztja, 's ott elégíti ki ehes és szomjas fiait, hogy pedig nem egyébbel mint önnön vérével, azt annál inkább elhitték, mivel orra' hegyét veresnek látták, mi úgy is volt; azonban nem a' vértől, hanem azért, mert mint fennebb említeték, a' természet úgy alkotta, színezte. A' látszatosság tehát valóságnak nézetett; a' pelikán az anyai szeretet' és a' tulajdont másokért feláldozás' különös jelképévé tétetett; mint igen szép symbolum czímerül is gyakran használtatott, 's mindig — orrát bögyébe merítve. — Így fordul elő ismertetés alatti kövünkön is.

A' pelikán czímeren alól felirat van; de mivel a' kőtáblából — mostani helyére illeszthetése' tekintetéből — elől egy darab levágatott, 's néhol az idő is megrongálta, csak ennyi olvasható:

— NOVATVR HIC PONS
— MPORE GE — ROSI DOM
— TRI VICZEI CIVITAT

KOLOSVAR DVCTORIS PR

—— MDCXCII

Ezen kőtábla is, a' városgazdánál talált többekkel együtt, a' Hidkapu előtti régi híd' felső felébe volt bétéve, 's onnan helyeztetett — az 1477-et jelentő csodás számjegyek mellé — a' mostani híd' oldalába. De miért csak ez egyedül?

A' városgazdánál levő 1580-dik évi kőtábla azt mutatja: Hidkapu előtt azon évben híd építetett; az 1692-ikbeli ismét azt bizonyítja: e' híd azon esztendőben megújítatott. Már ha mind az 1580, mind az 1692-beli kőtáblákat a' mai híd' oldalába behelyeztetve látnám, 's mellettök aztán sorban még egy ilyen forma feliratu követ szemlélhetnék:

AZ 1580ban KÉSZÍTETETT ÉS 1692ben
MEGUJÍTTATOTT HÍD MEGROMOLVÁN:
1836ban VESZPRÉMI ELEK ÚR' FŐ 'S
PATAKI MIHÁLY ÚR' KIRÁLY
BIRÓSÁGUKBAN EZ MOSTANI
ÉPÍTETETT;

ezt helyesleném; mert így a' híd' néhány század alatti krónikáját, vagy legalább krónikája' epochalis éveit annak oldaláról olvashatnám, még pedig egykoru adatokból. Úgyde az 1580-beli kótábla elmellőztetett; a' mostani — műértők' ítélete szerint is — valóban derék híd' építetéséről rajta semmi emlékezet sem tétetett; ennél fogva tartok tőle, hogy az 1692ikbeli kő oldalában valaha tévedést okozand: az ujonan készített híd tudniillik idő' haladtával régies színt ölt magára, 's a' következő nemzedék azt fogja gondolni, hogy e' híd 1692ben újított meg. 'S nem méltán-e, midőn rajta nem egyebet, hanem ezt látandja: "Novatur hic pons — — MDCXCII?" — Azonban ezen — ha tudniillik fennebbi nézetem helyes és figyelmet érdemlő, mit erősíteni teljességgel nem kívánok — most is hamar és könnyen lehet segíteni, csak — akarat legyen hozzá.

A' Magyarapu feletti bástya' Külső Magyarútcza felőli oldalában falból kiálló síma kőtáblán feljül a' város' czímere, ezen alól következő felirat van:

EZEN MAGYAR KAPU MELY SOK
IDÓKTÓL FOGVA BÉZÁRATVA VOLT
A FELSŐBBEK ENGEDELMÉBŐL
1794ben KINYITTATOTT F. BIRO
BERTALAN JÁNOS K: B: SZATHMÁRI
P. SIGMOND URAK IDEJEKBE KŐ
MIVES PALÉR LÉDERER JÓSEF ÁLTAL.

1790-ben és 91-ben a' királyi Kormány és Kincstár Szebenből átköltözvén Kolozsvárra,

ennek lakószai szembetünőleg szaporodni kezdetek. Külvárosiak, vidékiek adás vevésre, kivált vásárok' alkalmival, a' belvárosba számosabban tódultak; perlekedők a' hazából sokan érkeztek. — A' járás kelés' sűrűbbé váltával a' közlekedési utaknak is természetesen szaporodniok kellett; azok pedig még kevesebbülni láttattak 1794-ben: mert a' Középkapu feletti torony két oldalán fedelétől alapjáig le meghasadott, 's dőléssel fenyegetőzván, kijavítandó 's alatta a' kapu ideig elzárandó volt. Mindezek' tekintetéből a' királyi Kormány — kormányozó gróf Bánffy György' javaslatára — 1794-ben octoberben e' Magyar útcza kaput, melly rég óta bérakatra állott, újra kinyíttatni parancsolta, 's rendeletét haladék nélkül teljesedésbe vétette. 'S e'képp' Magyarapu' kinyíttatása 1794-ben a' felsőbbeknek nem annyira engedelmeből mint inkább parancsolatjából történt.

Magyar és Középkapuk között várfalikevekről egy — majd elmondandó — felfedezést tévén, Középkapuhoz mentünk. Tornya ennek magasabb minden más kaputoronyoknál. A' torony' Külső Középutczára néző oldalából fenn keskeny kótábla áll ki; rajta a' graphicában goth, új-goth 's barátbetüknek neveztetett jegyekkel két sorirat van néhány számjegyekkel együtt, 's ez irat' betűji', szavai' kitalálása nem kis bajt okozott.

Az 1734dik évi tanácsbeli urak Kolozsvárról készített munkájokban azt jegyzették meg: ezen iratból csak ennyi kiismerhető:

LADISLAI REGIS
M CCCC XLIX;

a' többi olvashatatlan. Letavay úgy szólt itt, mintha az egész irat csak annyiból állana, mennyit a' tanácsbeli urak el tudtak olvasni, 's lejegyeztek *). Mi töstént láttuk mind azt, hogy

*) Letavay az egész Középkapuról és toronyról ennyit mond:
LADISLAI REGIS MCCCCXLIX. A' Középkapu-

a' felirat többlől áll, mind azt, hogy nem éppen olvashatatlan; azonban olvasását több akadályok gátolták. A' betűk és szavak szorosán egymás mellé helyezvék; némelly betűk töredezték; az idő' mindenféle viszontagságainak ótalom nélkül kitéve levő kőtábla' feketéllésétől némi homályba, sötétbe borítvák, 's mind ezek miatt földről fenn a' magasban nem könnyen olvashatók. Győzedelmeskedett még is minden akadályokon Paget úr: mert lerajzolta az egész feliratot úgy a' mint a' kövön látszott *) 's ez által papirosán kitalálhatóvá, olvashatóvá tette azt is, mit még ki nem találtunk vala. Én legalább azt hiszem, keskeny kőtáblánkra hajdon ez vésetett volt:

**arma. Iadislai. regis
hugarie et c. anno. dn. lccc **) m. cccc. xlix**

's ezt kiegészítve e' képpen olvasandónak vélem:

**arma Iadislai regis
hungarie et c. anno dominice
Incarnacionis m° cccc° xlix°**

Ezen felirat mutatja, hogy László királyaink közül itt az Vik értetendő, 's czimerének közel kell lennie. Ott is van az, a' felíratos kőtáblán mindjárt alól, hasonlólag falból kiálló kövön, 's 4 részre osztott paizsban hirdeti, miképp' ő Magyar és Csehországok' királya, Ausztria' hercege 's Morvaország' márk grófja vala; mert a' paizs' első részében Magyaror-

nak külső részén új-gothusi betűkkel. — Ez ötödik László, Albert királyunknak fia, a' ki Posthumusnak is nevezetik, mivel atyja' halála után született.

*) Lásd a' N. Társalkodó' 6ik számú ívével megjelent Melléklapon 5. szám alatt.

**) Ezen három betűk' alsó részei a' kövön ki vannak törve; mind a' mellett úgy gondolom, hogy az első I, a' más kettő c volt, 's hárman együtt kurtítva álltak ezen szó helyett: Incarnacionis.

szág' 4 fő folyója, harmadikban Morva' sassa, másodikban a' cseh oroszslány' némi maradványa, negyedikben Ausztria' széles köteléke v. szalaga szemlélhető.

Balra a' királyi czimeres paizstól Kolozsvár' czimere tűnik szembe, 's ennek felette, és azt körítő paizs felső karimájának alatta goth betűvel felirat; de olyan apró betűvel és idő' kormától annyira elsötétítve, hogy belőle földről Plössl' bécsi 's Dollond' londoni látesőivel sem olvashatni ki semmit.

Jobbra emberi alak mutatkozik kőből kifragva; két lábszárai közé alatt kerekded kő helyezve. Ezt közönségesen szent Orbán' képének tartják 's oda tételése' történetét furcsán regélik a' kolozsváriak.

Ugyancsak Középkapu' tornya' Külső középútczai oldalán a' kapu' nyílása felett újabb korbéliséget kitünőleg láttatva kékelik ismét a' város' czimere, 's alól rajta ime' distichon:

HOSTIS AB INSIDIIS DOMINUS NISI PROTEGAT URBEM
EXCUBIÆ HUMANÆ PRÆSIDIUMQUE NIHIL.

Az órát mutató számjegyek a' torony' Belső Középútcza felőli oldalán vannak, alattok illy felirattal:

**UJRA FESTETÉK
NOVEM. 21 NAPJÁN
1 8 2 3.**

Mikor éppen ezt olvasók, egyet üte az óra; mi engemet ebédre intvén, vándorlásunkat félbehagyók.

(Folytatása közelebből.)

Nagy ajtai Kovács István.

Reboul a' nimesi sütő mint költész.

A' hit' szentsége 's keresztény tudomány vezette erősség nélkül az okosság, egy nevezetes író szerint, romlott eczet, ha bár ágya a' legjelesb borból van is. Nero, Caligula, Sardanapal bársonyon születtek, de senki sem nagyolja őket, midőn ellenben az alsóbb emberrendből, és a' kunyhóból is nagy ember kerül szellemileg, 's megtörténik, hogy hol rongyok, foszlányok védnek a' lég' viszonyai ellen egy szegény csecsemőt, tudós és nagy ember bontja ki magát a' rongyokból, és ki csak kézműre adhatá magát ügyefogyottságánál fogva, az majd vallásoson kimivelt esze és lelke, tudománya, és szép erényei ált köztisztelet' tárgyává leszen, mint erre a' számosakból itt megint egy példa áll Diezmann Antal „Allgemeines Modenblatt“ című német folyóirata' ez évileg ifjabb számból jelen nyelven közölve.

Reboul, egy sütő Nimesen költeményeket ada ki egy kötetben, melly csak hirtelen több nyomtatásokat ért. Költeményei olvastatnak, de nem csupán csak újságkivánásból; mert azok valódi költészi értékűek.

Dumás Sándor meglátogatván ezen költészt 1836ban többek közt következőt beszél felőle: Reboul szegény születésű, mintegy 35.—37 éves, közép termetű ember, barna, szinte arábbarna színű arculatu, fekete fényes haju, elefánttetem-fehérségű fogu, eleven gyors, 's mély bényomású tekintetű, — ez vala leginkább képe, midőn nevemet az ajánló levélben megpillantá; — ekkor vevém legelőbbször észre valóban dicső nagy jelentőségű szemeit, mellyek a' szeretetet mint a' haragot egyirányt kifejezni képesek. Látogatásom' alkalmával sütő kemenczéjével elfoglalva arra kére engem, miszerint később jönnék; minthogy reg-

geli öt-től fogva egészen esti négy óráig süt 's innen kezdve csak éjfélig költő.

Megjelentem ennél fogva későbbben is, bevezettettem általa tág, négyszegű, egy pamlag nemmel, szembe ezzel egy nyoszolyával dagadó hőszin vankosakkal, 's ez előtt nehéz cserasztallal ellátott egyszerű szentteremébe, könyvtárrát két könyvképezé: a' Szentírás, és Cornéille. Kérdésemre: hogyan lett költővé? a' szerencsétlenség, 's hitem által, vala felelete. A' keserv, mint tudja talán az úr is, — folytatá tovább Reboul beszédét, — sanyar lét, nyavalyás görnyedtség, szerencsétlenség olly éles fájdalommal járnak, 's ezektől megmenekedni akarni annyi, mint a' lehetetlenséget ostromolni. Társalgóim mindenkép vigasztalni kívánának engem, mindazált könnyeim' árja, melly úgy annyira folyni vágya, visszatértével kiárasztá szívemet. — Magányt keresék, panaszimat megértő embereket hijában ohajtva istenhez folyamodék. — Ezen magányos panaszim költői jellemet öltének fel, — eszmém, gondolatim, idegen nyelven lépének meg, ezeknek az úr szárnyakot kölcsönöze, hogy ő hozzá felhathattak. — A' személyes nyomorhoz járula a' köz érte búis. Látám a' szent hitnek, és erkölcsi meggyőződésnek hecsét mintegy elhullani mint valami őszileveleket, — állék már mintegy lelevelezett fa, egy tavaszt várva, mellynek több visszafordulása tán nincs is, öszvezúzva találám azon szent képeket, mellyekhez anyám hitbuzgalommal vezete engem. Ah! ha panaszokra költői tehetségnek és saját vigasztalásomra nézve a' sz. hitnek hijával lettem volna, most kétség kívül oda volnék!

Illyen állapotjában Reboulnak nem földi hangok Jósika Miklósként (Decebalról beszélyében „ÉLET és TÜNDE RHON“ában), hanem égi fuvalmak jutának hozzá, itten foghatá fel lelke, hogy nincs egy gondolat, gör, lépés, egy fűszál, melly a' tökélyre és örök tiszt-

tulásra törekvő természetnek tervéből ki volna feledve. Láta a' lélek' fenségét-és szolgátságát az anyagnak; a' soha nem szünő vivást a' lélek és a' test, a' szív és az ész, az elevek 's az érzékek között: miként sugárzik mindenben egy nagy szellem keresztül, melly századonként küzdsi le az őt körülsötéltő salakot s' lép mindig szebben 's fényesben elő. Láta, miként nemesül, higgad, fénylik és tisztul azon idomzatban, mellyben érzékeit 's gonosz szenvedélyeit le birja küzdseni: mennyire vonúl vissza a' tökélytől 's hull le századokra az örök lét' nagy pillanatában, ha a' test vívja ki a' lélek felett a' felsőséget. Láta 's lelke bámulásban olvadtott, hogy a z ember ön munkása boldog jövendőjének; hogy az, ki a' lélek' nemes élvezetében talál szép gyönyört e' földön, biztosítja magának az örök lét' tiszta boldogságát: 's ki testének hódol csak, 's más örömeiket nem ismer, annak szükségkép boldogtalannak kell lennie ott, hol minden testi örökre megszűnik, megfogható most, minő lóltévő az örök végzés, midőn földi szenvedéseket áraszt a' haladóra; 's hogy a' Pandora' szelenczéje nem olly veszélyes ajándék volt. A' földi lét' pillanatának kis szerű szenvedélyei, szenvedései 's nyüglődései mint egyfűszerét képezik az örök létnek. Minden testi olly kicsiny, olly émelgős lett előtte e' bűvös elragadtatás' pillanatában, hogy lelkének testében szorult alkalmatlan helyezetei viselhetlen tehernek tetszettek nékie; vágyott azt mint szűk öntönyt levetni magáról 's a' lélek' szabad röptét gátló korlátakat szerte tiporni. E' féle elmélkedések többnyire foglalata Reboul' köztetszést nyert munkáinak, a' sz. hit' tárgyai e' költésznak életeleme.

Staerker József.

Előleges jelentés

egy Erdélyi új Folyóirat felől.

Szerencsés lévén alólirt Ő Csász. és Apost. Kir. Felségének idei julius' 28k. költ legkegyelmesebb kir. határozatánál fogva engedelmet és szabadságot nyerni itt Kolozsvártt egy erdélyi új politico-historiai folyóiratnak e' cím alatt Mult és Jelen kiadására, mellyet a' jövő 1841d. esztendő' elejével szándékozna megindítani, erről a' tisztelt olvasó közönséget előlegesen addig is kívánta értesíteni, míg a' szükséges előkészületek után, az említett folyóirat' egész tervét, kiadása' módját, feltételeit, 's mind azt, mi ezzel öszveköttetésben van, közrebocsáthatja, mikor vállalata' pártfogására az olvasást kedvellő hazafiakat tisztelettel felszólítandja. A' most feunálló hírlapoktól sok tekintetben különböző tartalmu és irányu folyóirat' Honn és Külföld című melléklapjának foglalataját, a' haza' ismertetésére szolgáló érdekesebb tárgyakon kívül, a' napi renden lévő, vagy a' közelebbi évekbeli fontosabb történeteket világosító, magyarázó, 's a' historiából, statisticából, geographiából 's a' t. merített értekezések, jegyzések, valamint a' jelenkor' nevezetesebb embereinek életrajzok 's a' t. fogják tenni, miknek céljok azért átaljában az újságolvasást könnyítő, értelmesebbé és gyönyörködtetőbbé tevő illy színű ismeretek' terjesztése. — Kolozsvártt, augusztus' 15k. 1840.

Szilágyi Ferencz m. k.
professor.